

107 години от обявяването на Независимостта на България

На 22 септември 1908 г., 30 години след Освобождението, княз Фердинанд обявява с Манифест към българския народ независимостта на България

Обявяването на Независимостта на 22. 09. 1908

Драматичните събития между Съединението и обявяването на Независимостта на България

Според Берлинския договор Княжество България е васално на Османската империя, а Южна България под името Източна Румелия, получава административна автономия, но остава под политическата и военната власт на султана.

България не може самостоятелно да сключва международни споразумения и това спъва стопанското ѝ развитие и ограничава възможностите ѝ. През 1885 година България нарушава Берлинския договор като извършва Съединението на Княжество България и Източна Румелия.

Срещу този акт се обявява „освободителката“ Русия и той струва престола на княз Александър Батенберг. След като Великите сили и Портата признават Съединението, усилията на българските политици са насочени към признаване на независимостта на България и търсят удобен случай, за да я провъзгласят.

Обявяването на Независимостта на България е предшествано и последвано от драматични събития и от многостранни дипломатически усилия в една сложна международна обстановка, която се променя непре-

къснато на принципа на доминото. Тогавашните български политици и дипломати се справят блестящо с това тежко историческо изпитание.

Кратка хронология 6 септември 1885 – 22 септември 1908

На 6 септември 1885 година е извършено Съединението на Княжество България с Източна Румелия.

На 8 септември княз Александър I Батенберг подкрепя Съединението с княжески Манифест. Русия обявява недоволството си и изтегля своите офицери.

На 2 ноември 1885, подкрепяна от Австро-Унгария и подкокоросана от Русия, Сърбия напада България.

На 5–7 ноември се водят тежки боеве край Сливница, завършили с българска победа, но на 9 ноември сръбската армия обкръжава Видин.

На 10 ноември българската армия разбива сръбската при Драгоман, а на 14-ти – при Пирот.

На 16 ноември Русия и Австро-Унга княз Александър I, Съединението е признато от Великите сили и от Портата с т.нар. Топханенски акт. България и Османската империя постигат споразумение, според което Княжество България и Източна Румелия имат общо правителство,

парламент, администрация, армия. Единственото разграничение между двете части на страната, запазено до Обявяването на Независимостта през 1908, е че българският княз формално е назначаван от султана и за генерал-губернатор на Източна Румелия. На 7 май, няма и два месеца след международното признание на Съединението, е осуетен заговор на руския капитан Набоков за отвлечане на княз Батенберг и предаването му на руснаците.

На 9 август обаче, в 2 часа сутринта, български офицери-русофили с подкрепата на руската дипломация извършват преврат и принуждават княз Александър I да абдикира.

На 10 август Стефан Стамболов и подполковник Сава Муткуров оглавяват контрапреврата и на 16 август пловдивските войски влизат в София.

Княз Александър I се връща в страната на 17 август 1886, но няколко дни по-късно абдикира окончателно под натиска на Русия и назначава регентство в състав: Петко Каравелов, Стефан Стамболов и Сава Муткуров. На 19 октомври е отклонена кандидатурата за българския престол на княз Мингрели, кандидатура неофициално подкрепяна от Русия.

На 22 октомври руският капитан Набоков организира въоръжен бунт в Бургас, потушен от армията. Във Варна пристигат два руски военни кораба. Регентите декларират, че армията ще окаже съпротива! Австро-Унгария и Великобритания подкрепят България.

На 6 ноември руският ген. Каулбарс скъсва дипломатическите отношения между България и Русия.

На 4 декември тридесет и седем водачи на русофилите отправят прошение до великия везир Кямил паша с искане Портата да окупира Княжеството.

На 16 и 19 февруари 1887 избухват бунтове на български офицери русофили в Русе и Силистра. Метежници-

те са екзекутирани.

През март Великобритания, Австро-Унгария и Италия образуват Средиземноморско съглашение, с което подкрепят регентството.

На 25 юни 1887 Великото Народно събрание избира за княз принц Фердинанд I Сакскобургготски.

На 30 август е вдигнато военното положение, обявено след преврата на 9 август 1886.

На 23 декември 1887 една чета на капитаните Набоков и Боянов, подготвена с руски средства от русофилската емиграция в Цариград, навлиза в България.

Разгромена е на 24 декември от българската армия.

„Русия – огнище на заговори, посегателка на реда в чужди държави“

Ето какво пише Симеон Радев, „Строителите на съвременна България“, том 3, (изд. СУ „Св. Кл. Охридски“, 2009).

„От започването на българската криза той (Гирс – бел. ред.) виждаше с мъка, но и с безсилие как престижът на Русия се излагаше от безразсъдните начинания, в които бе замесено нейното име.

Задигането на Батенберга от хора, които минаваха за нейни наемници, и изпращането му от тях под конвой в Рени, вече бяха дали на Русия пред очите на славянския свят образа на пиратска държава.

Метежите в Силистра и Русе... показваха още веднъж Русия като огнище на заговори, посегателка на реда в чуждите държави, сеячка на анархия.“

Обявяване Независимостта на България

Още след международното признаване на Съединението усилията на българските правителства се насочват към обявяването на независимостта на България. В началото на XX век се очертава благоприятна почва за обявяване на независимостта на нашата държава. Великите сили имат

по-наложителни дела за решаване – решението на Австро-Унгария да наруши Берлинския договор, анексията на провинциите Босна и Херцеговина; поражда се спор за Мароко между Франция и Германия, а през лятото на 1908 г. е извършен младотурски реформистки преврат. Трябвало само да се чака удобен момент. Такъв им се представя на 2 септември 1908 в Цариград:

„...поисках да видя великия везир. Кямил паша ме прие и не скри от мен, че протоколът на Високата порта не позволява на представителя на България, като васално княжество, да бъде канен заедно с представителите на чуждите държави. Той прибави, че в случая няма обида нито за княжеството, нито за мен; за да докаже това на цял свят, той, великият везир ще даде след една неделя едно дине (вечеря – б.м.) в моя чест. Отговорих, разбира се, каквото трябваше... [...] Известни са подир това събитията, които последваха моя инцидент. Правителството на г. Малинов твърде умело го използва, за да завземе Източните железници в Южна България и на второ място да прогласи политическата независимост на България.“ (Иван Ст. Гешов, из „Историята на моя пилат“, в. Мир, бр. 8541, 1 септември 1928)

Независимостта на България – официално признат

И така, на 22 септември 1908 г.

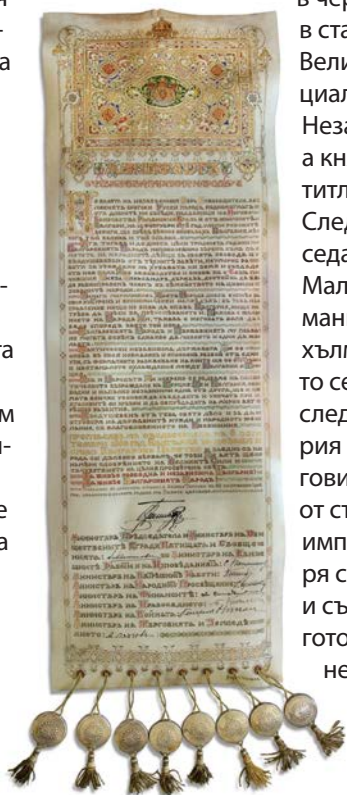
в черквата „Св. 40 мъченици“ в старата българска столица Велико Търново със специален манифест е обявена Независимостта на България, а княз Фердинанд приема титлата цар на България. След това министър-председателят Александър Малинов прочита отново манифеста на историческия хълм Царевец пред събралото се хилядно множество. На следващия ден Австро-Унгария анексира Босна и Херцеговина. На заплахите с война от страна на Османската империя България отговаря с военна мобилизация и същевременно декларира готовност за мирно уреждане. Тъй като Берлинският

договор е двойно нарушен (и от София, и от Виена), а Великите сили не са готови за мащабна война, усилията се насочват към дипломатическо признаване на българската независимост.

В този момент Русия също няма интерес от избухване на война и се намесва единствено в споразумението по възникналите тежки финансови проблеми. На 6 април 1909 г. в Цариград Андрей Ляпчев и Рифат паша подписват в присъствието на посланиците на Англия, Франция и Русия българо-турски протокол, с който Турция признава Независимостта на България.

До средата на април Независимостта на България е официално призната от Великите сили (на 10 април от Англия, Франция, Италия, на 16 април – от Германия и Австро-Унгария). България е призната и от Русия, Сърбия, Черна гора и Румъния. Според подписаните Руско-турски протокол и Руско-български протокол Русия опрощава на Турция военните ѝ задължения, останали още от войната от 1877–1878 г., Турция се отказва от всякакви финансови претенции към България, а България се задължава да изплати на Русия в срок от 75 години 82 млн. франка. С признаването на независимостта България става пълноправен участник в международните отношения.

Даниела Горчева

Фердинанд Сакскобургготски